

1225

Aquest

(determinant demostratiu de primer grau i, eventualment, de segon grau)

(ALDC, VIII, 1903. *Aquest, aqueix/Aquests, aqueixos*)

El català disposa de dos sistemes de demostratius, el binari, que estableix una oposició de dos graus de proximitat (tipus *aquest* vs. *aquell*), i el ternari, que distingeix entre formes de primer grau (tipus *aquest*), referents a la proximitat immediata (espai de l'emissor), les de segon grau (tipus *aqueix*), referents a la proximitat mediata (espai del receptor), i les de tercer grau (tipus *aquell*), referents a la llunyania (dels interlocutors).

En aquest comentari i mapa ens ocupem de l'aspecte sintàctic dels demostratius de primer i segon grau, amb distinció (*este/eixe*) o confusió (*aquest/aqueix*); les seves realitzacions fonètiques es visualitzen i se'n comenta l'origen i evolució en mapes a part (*aquest, est*; veg. mapa 1204) com el seu *f.* (*aquesta, esta*; veg. mapa 1206) i els plurals (*aquests, aquets*; veg. mapa 1205) i també apareixen a part les var. del demostratiu de tercer grau (*aquell, aquells*; veg. mapes 1207 i 1208).

En cat. medieval se solia distingir les formes de primer grau (*aquest*) de les de segon grau (*aqueix*): els síndics de Santpedor, adreçant-se a la ciutat de Barcelona parlen de “*aquesta vila*” enfront de “*aqueixa ciutat*”. Aquesta situació s'ha mantingut amb els significants *este* enfront de *eixe*, els dos antics, a l'àrea ponentina i valenciana. En canvi, en mall., part de l'eiv., ross., alg. i gran part del Principat predomina l'ús indistint de les dues unitats (*aquest* = *aqueix*).

La recent normativa (GIEC, 2016: 601), en el sistema ternari, accepta per al primer grau *aquest* i *este*, i per al segon, *aqueix* i *eix*, però amb preferència en el registre formal per les formes reforçades. En canvi, en el sistema binari, solament es proposa *aquest*.

